

Ecofeminisme

Achterhaald of broodnodig?

Het feminisme heeft vele gezichten. Eén ervan kijkt door een ecologische bril: het ecologisch feminisme of ecofeminisme. In dit artikel bespreken we het ontstaan van deze stroming en wat ze vandaag voor ons kan betekenen.

txt_Sarah Dosogne_Iris Verschaeve pix_Marie Bockaert

Volgens het ecofeminisme speelt gender (het sociale geslacht, de ideeën en verwachtingen rond 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid') een rol in hoe we reageren op milieuproblemen en hoe we erdoor getroffen worden. Het kernidee is dat aan de uitbuiting van vrouwen en de exploitatie van de natuur een gemeenschappelijke logica ten grondslag ligt.

In de jaren zestig van vorige eeuw legden vrouwelijke Noord-Amerikaanse theologen de basis voor het ecofeminisme. De insteek was spiritueel, met nadruk op resacralisatie van de natuur en op het vrouwelijke goddelijke in alle mensen. Ook het 'Buen Vivir' (Het goede leven), ontstaan uit de Kosmovisie van de bewoners van de Andes, heeft het ecofeminisme geïnspireerd. Buen Vivir staat voor een leven zonder uitbuiting van vrouwen, zonder geweld tegen vrouwen en zonder uitbuiting van de natuur. Het ziet de mens als inherent verbonden met en deel van de natuurlijke en sociale omgeving. Deze visie is deels verankerd in de Boliviaanse en Ecuadoriaanse grondwet.

Vrouwelijk protest

Vrouwen worden vaker getroffen door de gevolgen van natuurrampen en ecologische problemen en vaker blootgesteld aan armoede, sociale isolatie en discriminatie. In crisissituaties stijgt ook gendergerelateerd en seksueel geweld. Bovendien hebben vrouwen nog steeds minder inspraak in de beleidsvoering en worden beslissingen vaak boven hun hoofd genomen. Dit valt deels te verklaren doordat mannen meer toegang hebben tot informatie en over meer financiële middelen en betere sociale netwerken beschikken.

Protest kon niet uitblijven. Begin jaren zeventig verenigden vrouwen uit het zuiden zich om samen tegen ecologische problemen in hun omgeving te strijden. In India kregen ze de steun van Vandana Shiva, één van de bekendste ecofeministes. Ze stond lokale boeren en boerinnen bij in hun strijd tegen landverlies door de constructie van grote dammen. Die werden gebouwd door (vaak westerse) ingenieurs om water te voorzien voor grootschalige commerciële landbouw. Daarbij werd geen rekening gehouden

met de lokale omstandigheden, noden of knowhow. Onder meer lokale putten en rivieren kwamen droog te staan.

Tegelijkertijd groeide in Europa en de Verenigde Staten het antinucleair protest. Eind jaren zeventig en in de jaren tachtig kwamen vrouwen samen om te protesteren tegen de militarisatie van de maatschappij en tegen de opslag van kernwapens op Britse militaire basissen.

Deze bewegingen vormden de basis voor het materialistisch ecofeminisme, dat zich onderscheidt van het spirituele ecofeminisme uit de jaren zestig. Voor Marijke Colle, een socialistische feministe die al sinds de jaren zeventig actief is, is dit ook de richting die we uit moeten. Een ecofeminisme dat niet alleen strijdt voor het behoud van natuur (gebieden), maar ook streeft naar het natuurlijk houden van ons milieu en zich verzet tegen de agro-industrie.

Vrouwen = natuur?

Wereldwijd zien we dat het vooral vrouwen zijn die zich groeperen in milieuverenigingen. Sommigen, ook bepaalde

stromingen binnen het ecofeminisme, beweren dat dit komt door de intrinsiek zorgende geaardheid of door de grotere verbondenheid van vrouwen met de natuur, in tegenstelling tot mannen, die meer met technologie en wetenschap bezig zijn. Een meer logische verklaring lijkt ons de rol waarin vrouwen en mannen door de maatschappij nog steeds geduwd worden (cfr. de socialisering tot man of vrouw). Vrouwen zorgen nog steeds vaker voor het gezin, zorgen dat er eten op tafel komt en blijven meer thuis.

Als er op een van deze gebieden iets mis dreigt te gaan, zijn vrouwen vaak de eersten die ermee geconfronteerd worden. Concreet: met een vervuilde rivier kan je je gezin niet van drinkbaar water voorzien; als gronden in de onmiddellijke omgeving onvruchtbaar of onteigend worden, komt de voedselvoorziening in het gedrang. Vrouwen stellen zich sneller de vraag of wat en hoe we consumeren wel zo gezond is en gaan op zoek naar gezondere alternatieven. Bij ons merk je dit bijvoorbeeld aan de overver-

Furia vzw is een feministische denktank en actiegroep die ijvert voor een solidaire en meer egalitaire samenleving. Sinds '72 organiseert Furia de nationale vrouwendag op 11 november - een jaarlijks evenement waar reflectie en actie samenvloeien: een dag vol interessante workshops, lezingen en gezellig feministisch samenzijn. Dit jaar is Gent aan de beurt! Thema's als ecofeminisme, alleenstaand moederschap en dekolonisering komen aan bod.

Meer info: www.furiavzw.be

'Aan de uitbuiting van vrouwen en de natuur ligt een gemeenschappelijke logica ten grondslag.'

tegenwoordiging van vrouwen in zero waste-bewegingen.

Ecofeminisme vandaag

Ecofeminisme is een totaalkritiek op de huidige patriarchale maatschappij. Het veroordeelt de dualiteit in de maatschappij: man-vrouw, buiten-binnen, techniek-natuur, waarbij aan het ene meer waarde toegekend wordt dan aan het andere. Ecofeminisme staat voor een gelijkwaardig bestaan, niet berustend op geld, maar op de gebruikswaarde van personen en natuur.

Volgens Marijke Colle kan het ecofeminisme ook nu nog heel wat betekenen: 'We moeten ons organiseren en lezingen en vormingen geven. We zouden stadslandbouw kunnen promoten en moeten ons actief verzetten tegen kerncentrales en -wapens. Maar vooral moeten we samen praten en doen. Want in de eerste plaats is het ecofeminisme een dynamiek van handelen die het bewustzijn vergroot en niet louter een theorie.'

Bronvermelding: Interview met Marijke Colle
 Ollcos - Artikel: 'Feminisme in tijden van klimaatstrijd' - Annelien Kenis
www.bustle.com/articles/155515-what-exactly-is-ecofeminism
<https://inmotionmagazine.com/global/vshiva3.htm#Anchor-Dams-14210>
<https://educacion.gob.ec/que-es-el-buen-vivir>
www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/ecofeminism
www.leimed.org/observatori/raees-danalis/axius-adjunts/
quaders-de-la-mediterania/qm25/what_is_ecofeminism_Alicia_H_Puleo_QM25_en.pdf